

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра міжнародних економічних відносин

**INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT**
**МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

Матеріали
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 19 травня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

Рецензенти:

Дурановські Войцех Хенрик – PhD, Опольський університет (м. Ополье, Польща);

Таранюк Леонід Миколайович – д-р екон. наук, професор, Сумський державний університет (Україна)

*Рекомендовано до видання
вченою радою Сумського державного університету
(протокол № 4 від 9 листопада 2023 року)*

International Economic Relations and Sustainable Development
М 58 (Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток) : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 19 травня 2023 року / за заг. ред. Ю. М. Петрушенка, М. Д. Домашенко. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 59 с.

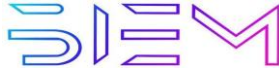
The collection consists of the materials from IV International Scientific Conference «International economic relations and sustainable development» of Sumy State University, which presented the results of the research carried out in different countries, in such scientific areas as international economic relations, international cooperation and economic diplomacy, economics of nature management and sustainable development, strategic directions for sustainable development providing, International economic relations impact on sustainable development and others.

For scientists, lecturers of higher education institutions, students, graduates and everybody, interested in the scientific and practical problems of modern economics.

До збірника ввійшли матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток» Сумського державного університету, в яких наведені результати наукових досліджень, виконаних у різних країнах, із таких наукових напрямків, як міжнародні економічні відносини, міжнародне співробітництво та економічна дипломатія, економіка природокористування та сталого розвитку, стратегічні напрями забезпечення сталого розвитку, вплив міжнародних економічних відносин на сталий розвиток та інші.

Для науковців, викладачів закладів вищої освіти, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться науково-практичними проблемами сучасної економіки.

Організатори конференції:

Співорганізатори конференції:

Інститут науки і техніки Хенань, (м. Хенань, Китай)

Університет прикладних наук Цвіккау (м. Цвіккау, Німеччина)

Інноваційний університет Collegium Mazovia (м. Седльце, Польща)

Вища школа економіко-гуманітарна (м. Бельсько-Бяла, Польща)

Опольський університет (м. Ополе, Польща)

Центр соціальних інновацій Єзуїтського університету (м. Краків, Польща)

Інститут технологій та бізнесу в Ческе-Будейовицях, (м. Прага, Чеська Республіка)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 Міжнародні економічні відносини SECTION 1 International economic relations

<i>Michael Ogbe, Inessa Yarova</i> Global financial crises: causes and consequences	6
<i>Воронцова А.С. Бобошко В.М.</i> Потенційні шляхи підвищення конкурентних переваг України на світовому ринку послуг	8
<i>Біловол А.В., Тарасенко С.В. Дурановські В.</i> Структура промислового експорту як показник розвитку країни на прикладі Китаю, Німеччини, США та України	10
<i>Yurchenko A, Yarova I.</i> Ukrainian e-commerce development: risks and benefits	12
<i>Zaika K, Yarova I.</i> Geostrategic retrospective of Ukraine in international trade relations	14
<i>Домашенко М.Д. Педос А.С, Прокопенко О.В.</i> Експортний потенціал України: сутність та напрямки зміцнення в умовах воєнного часу	17
<i>Галинська Ю. В., Корчменко О. В.</i> Основні стратегічні напрямки розвитку корпорації Amazon	22
<i>Domashenko M.D. Musiienko O.</i> Integration processes in Ukraine	24

РОЗДІЛ 2 Економіка сталого розвитку SECTION 2 The economics of sustainable development

<i>Курбатова Т.О., Сотник І.М.,</i> Державна політика стимулювання розвитку відновлювальної енергетики в домогосподарствах України	27
<i>Макаренко І. О.</i> Облікові директиви ес як бенчмарки зі сталого розвитку у контексті модернізації інформаційно-аналітичної інфраструктури фінансового ринку України	30

<i>Хомутенко Л. І., Петровчук Д.О</i>	Концепція глобального виробництва для досягнення цілей сталого розвитку	32
<i>Воронцова А.С., Голубенко М.А.</i>	Проблеми розвитку інтелектуальної власності в Україні	35

РОЗДІЛ 3

Вплив міжнародних економічних відносин на сталий розвиток

SECTION 3

The impact of international economic relations on sustainable development

<i>Taraniuk L , Taraniuk K , Korsakienè R., Siedieliev S.</i>	Activity of global companies on the high-tech products market	38
<i>Chudnivets A., Yarova I.</i>	Foreign direct investment as a factor of the social and economic development of Ukraine	41
<i>Воронцова А.С., Джобова Е.Г.</i>	Основні загрози економічної безпеки України	44
<i>Воронцова А.С. Мандрика.А.В.</i>	Резерви збільшення експортного потенціалу України в умовах війни	47
<i>Хомутенко Л.І., Григорович А. М.</i>	Передові практики трансферу технологій між країнами: від теорії до реалізації	50
<i>Хомутенко Л.І., Панета А.М.</i>	Причини та наслідки міжнародної міграції робочої сили	53
<i>Галинська Ю.В., Ситник С.В.</i>	Decision tree як інструмент прогнозування розвитку глобальних ринків автомобілебудування в перспективі	55

3. The participation of Ukraine in international trade in goods, 2021. [Electronic resource]. Mode of access to the resource: https://studopedia.su/8_23193_uchast-ukraini-u-mizhnarodniy-torgivli-tovarami.html

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА НАПРЯМКИ ЗМІЦНЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Керівник: к.е.н., доцент **Домашенко М.Д.**
студентка **Педос А.С.**

Сумський державний університет
д.е.н., проф. **Прокопенко О.В.**

Collegium Mazovia Innovative University (Седльце, Польща)

У сучасних умовах перетворення ринків на єдиний глобальний механізм ефективна діяльність економічної системи країни розглядається не лише як метод взаємодії національної економіки зі світовою, а й як результативний спосіб формування конкурентних переваг держави на світовій арені. Рушійною силою включення національних та регіональних економік у світовий відтворювальний процес, а також у систему глобального торговельного співробітництва є зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання різного рівня.

В економічній науці широко застосовується поняття експортного потенціалу, яке використовується при описі поточного стану та характеристики можливих тенденцій та перспектив розвитку досліджуваних об'єктів. Цей термін активно застосовується не лише на рівні окремого підприємства чи інтегрованої бізнес-структури, яка складається з декількох пов'язаних суб'єктів господарювання, чи рівні конкретної галузі або регіону, але також і на рівні економічної системи країни загалом. Україна виступаючи активним учасником зовнішньоторговельних відносин суттєво постраждала внаслідок агресії, викликаной повномасштабним вторгненням сусідньої країни. В нових економічних реаліях актуальним завданням є пошук шляхів та розробка заходів зміцнення експортного потенціалу держави.

Метою роботи є розкриття змісту експортного потенціалу країни як економічної категорії, а також пошук шляхів зміцнення експортного потенціалу України в умовах воєнного часу.

Пошук напрямів економічного розвитку з урахуванням можливостей, що надаються світовою економікою у процесі глобалізації, актуалізує питання зовнішньої торгівлі країн та регіонів, зокрема їх експортної діяльності. Розглядаючи цю категорію як чинник економічного зростання, що впливає на інтеграцію країни у світове господарство, не можна не погодитися з думкою Г.О. Герасименко, яка зазначає, що «експорт набуває ознак

потенціалу, тобто прихованої здатності забезпечувати досягнення поставленої мети та вирішення певної проблеми у суспільному розвитку» (Герасименко, 2014).

В економічній літературі представлена достатньо велика кількість визначень поняття «експортний потенціал», але водночас відсутнє єдине установлене трактування даної економічної категорії, що ускладнює можливості управління процесом його формування та розвитку на рівні країни.

Використання терміна «потенціал» як економічної категорії стосовно економічних систем призвело до появи поняття «економічний потенціал». Вперше поняття економічного потенціалу почало широко використовуватися з кінця 70-х – початку 80-х ХХ століття. В результаті економічний потенціал постає як сукупність функцій, з допомогою яких господарюючий суб'єкт реалізує своєї діяльності власні здібності і можливості розвитку, використовуючи наявні матеріальні і нематеріальні ресурси, рахунок чого забезпечується виробництво і реалізація/надання конкурентоспроможної продукції/послуги на ринку, що дозволяє максимально задовольняти запити споживачів (Верхоглядова & Дятлова, 2017).

Розширення географії міжнародного бізнесу, що почалося з кінця ХХ століття, залучення до цього процесу все більшої кількості національних економік, збільшення чисельності людей, залучених у сферу зовнішньоекономічних відносин, потребували уточнення загально використовованого поняття «економічний потенціал» та виділення в його рамках нової категорії, а саме «експортний потенціал». Запровадження нового терміну «експортний потенціал» стало поштовхом до активізації наукових розвідок з метою формування чіткого підходу що до його трактування.

Аналіз наукових джерел дав змогу виділити чотири основні підходи, яких дотримуються вчені розглядаючи сутність експортного потенціалу, а саме: системний, ресурсний, процесний, ринковий та інші підходи.

В рамках ресурсного підходу експортний потенціал розглядається як «сукупність можливостей та спроможностей розвитку економіки країни у напрямку завоювання позицій на міжнародних ринках». На відміну від ресурсного підходу вчені, що дотримуються системного підходу вбачають в експортному потенціалі країни комплексну характеристику, що складається з певних складових потенціалів, а також враховує фактори стратегічного розвитку з урахуванням часу.

Достатньо велика група вчених дотримується результативного підходу до поняття «експортний потенціал». Відповідно до нього експортний потенціал країни визначається потенціальним обсягом товарів та послуг, що може бути вироблений / наданий країною на зарубіжних ринках. Останнім розглянутим підходом є ринковий підхід, відповідно до якого експортний

потенціал країни характеризується наявністю конкурентних переваг товарів та послуг, що планується реалізовувати на зовнішніх ринках для розширення присутності на них.

На основі проведеного аналізу економічної категорії «експортний потенціал» у макроекономічному контексті під нею пропонується розуміти наступне: «експортний потенціал країни – це максимальна спроможність економіки держави, що представлена сукупністю регіонів, галузей, секторів, компаній та підприємств, виробляти конкурентні на зарубіжних ринках товари та послуги за рахунок існуючих (природні ресурси, вигідне географічне положення, розвинена інфраструктура, тощо) та сформованих національних переваг, що засновані на інноваційних досягненнях науково-технічного прогресу».

Отже, з теоретичної точки зору експортний потенціал країни варто розглядати як цілісне явище з позиції комбінованого системно-ресурсного підходу, яке, з одного боку, ґрунтується на розумінні потенціалу як сукупності ресурсів для успішного здійснення експортної діяльності (ресурсний підхід), а, з іншого боку, системного підходу для формування міцного експортного потенціалу та переходу його на більш високий якісний рівень.

З практичної точки зору експортний потенціал відіграє важливу роль для кожної країни. При цьому роль експортного потенціалу зростає в міру того, як країна включається до міжнародної торгівлі як експортер та імпортер.

Впродовж періоду незалежності починаючи з 1991 року Україна включилася до міжнародної торгівлі як її активний учасник, розвиваючи торговельні відносини як з країнами найближчого зарубіжжя, так і активно нарощуючи обсяги торгівлі з розвиненими країнами, що знаходяться в Європі та за океаном.

Останній 2022 рік став справжнім викликом для України та кожного її підприємства, громадянина. Повномасштабний напад Російської Федерації мав катастрофічний вплив на всю країну, економіку і звісно можливості реалізовувати експортний потенціал. За підсумками 2022 року експорт товарів та послуг з України обвалився на 34,1% до рівня 53,3 млрд. дол. Такий обсяг експорту відповідає показникам 2015-2017 років, коли Україна відновлювалася після анексії Криму та частини територій Донецької та Луганської областей.

Обстріли прикордонних територій, ракетні атаки по всій території України не дають змогу повною мірою реалізувати експортні можливості. Серед проблем-наслідків в експорті варто відзначити перешкоди, пов'язані з логістикою, потребою у зміні напрямів експорту, проблеми з відновленням

виробничих потужностей, пошкоджених внаслідок воєнних дій, поверненням кваліфікованих працівників назад в Україну.

На думку автора, перспективи та можливості нарощення експорту товарів та послуг з України можуть бути забезпечені системними заходами у трьох складових формування та реалізації експортного потенціалу:

– формування, розвиток, відновлення потенціалу внутрішніх ресурсів (потенціал внутрішніх ресурсів – ПВР) – виробництво максимальних обсягів товарів та послуг;

– завоювання нових, розширення існуючих зарубіжних ринків (потенціал цільового ринку – ПЦР) – продаж вироблених товарів та послуг за межами країни;

– усунення чи максимальна мінімізація негативного впливу бар'єрів на шляху експорту (можливості та бар'єри виходу на зарубіжний ринок МБЗР).

Схематично систему напрямів та заходів управління експортним потенціалом України у сучасних реаліях воєнного часу можна представити наступним чином (рис. 1).

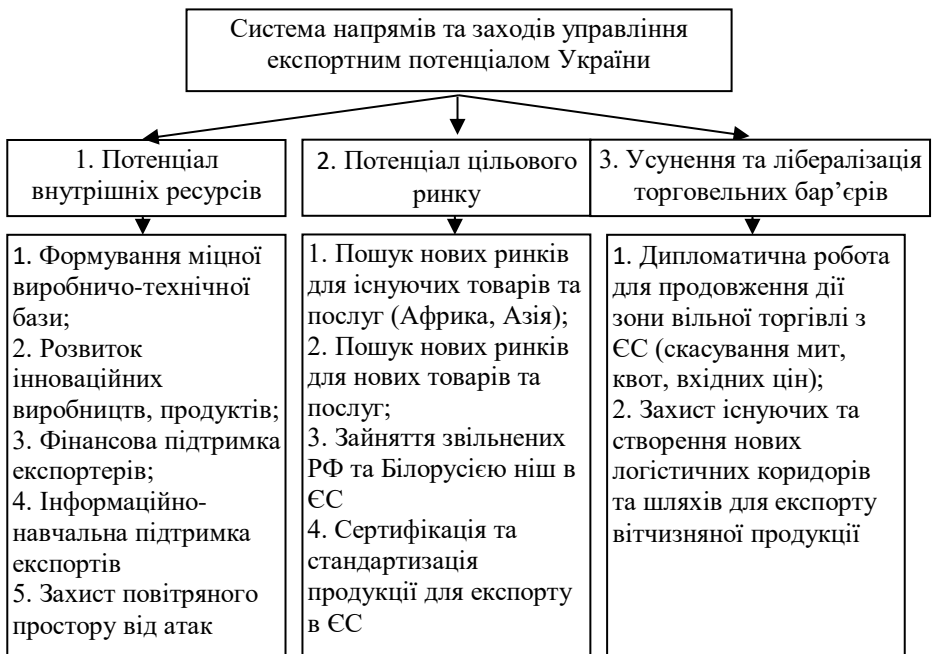

Рисунок 1 – Система напрямів та заходів управління експортним потенціалом України в умовах воєнного часу (розроблено автором)

Тобто, іншими словами, Україна повинна мати ресурси для того, щоб виробляти експортну продукцію та послуги. Також у вітчизняних експортерів повинні бути ринки для збуту виробленої продукції та послуг і звісно повинні бути відсутні бар'єри для здійснення експортної зовнішньоекономічної діяльності.

Якщо розглянути кожний з напрямів експортного потенціалу України та необхідні заходи, які потрібно здійснювати для його нарощення, то складеться чітке уявлення про можливості збільшення експорту у найближчі роки. Так, для формування міцної виробничо-технічної бази потрібне систематичне інвестування капітальних інвестицій, в тому числі в інноваційні галузі та сфери діяльності. Невід'ємною складовою цих заходів повинно бути відновлення об'єктів критичної інфраструктури (енергетика, водо- та газопостачання) (Юрчишин, 2023).

Без фінансової, інформаційної та навчальної підтримки експортерів також не можливо в повній мірі реалізувати експортний потенціал України. Тому, на державному порталі «Дія Бізнес» розроблено цілий спеціалізований напрям для експортерів, який включає корисну інформацію щодо країн та ринків, продуктів; розроблено цілий спектр послуг та сервісів як для експортерів-початківців, так і для систематичних та ситуативних експортерів (гайди, запити на партнерство, тренінги, ЕКА страхування, тощо). Важливою частиною є державна фінансова підтримка експортерів за спрощеною процедурою .

Втрату значущих для України зовнішніх ринків, зокрема, ринку Китаю, Російської Федерації, Білорусі та інших потрібно компенсувати відкриттям нових ринків та розширенням існуючих. Після повномасштабного вторгнення для України ринок ЄС став основним, а Польща перемістилася з 3-ого на 1-е місце за обсягами імпорту української продукції та послуг.

На згаданому вище державному порталі «Дія Бізнес» представлено багато корисних матеріалів, статей щодо перспективних ринків та продуктів (наприклад, гайди для вітчизняних експортерів щодо участі у зарубіжних тендерах на продаж органічної продукції). На цьому ж експортному порталі можна знайти докладну інформацію щодо тих товарів, які українські експортери можуть замінити після виходу з ринків ЄС російської продукції.

Третій напрям включає заходи держави на дипломатичному полі для встановлення вигідних для України відносин із зарубіжними країнами для мінімізації чи навіть звільнення вітчизняного експорту від промислових, аграрних, антидемпінгових мит та квот, лібералізація тарифів. На даний момент ця робота активно проводиться і її не потрібно зупиняти, а потрібно лише нарощувати. Також важливо продовжувати дію зернового коридору для підтримки логістичних можливостей для експорту вітчизняної аграрної та металургійної продукції у далекі країни.

Отже, експортний потенціал є невід'ємною складовою національної економіки, що характеризує сукупну спроможність промисловості, окремих регіонів, галузей та підприємств реалізовувати на експорт конкурентоспроможні на зовнішньому ринку товари, послуги, технології та ресурси. Основною проблемою у використанні експортного потенціалу для України в сучасних реаліях є зовнішня агресія, яка продовжується. Однак незважаючи на це потрібно шукати шляхи зміцнення та нарощення експортного потенціалу в нових умовах. Розвиток експортного потенціалу та, як наслідок, збільшення обсягів експорту товарів та послуг з України на зарубіжні ринки можливо досягти лише за умови комплексного підходу та систематичних дій. Для цього розроблено комплекс заходів, успішна реалізація яких в кожній з трьох складових управління експортним потенціалом дозволить підтримати в умовах воєнного часу та забезпечити прискорене зростання після завершення війни обсягів експорту товарів та послуг з України.

1. Герасименко, Г.О. (2014). Формування і розвиток експортного потенціалу України в умовах глобалізації. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, (2), 22-26.
2. Верхоглядова, Н.І., Дятлова Н.В. (2017). Дослідження сутності потенціалу як економічної категорії. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*, (10), 1-14.
3. Економічна статистика України за 2010-2022 роки (2023). Вилучено з: <https://ukrstat.gov.ua>.
4. Юрчишин, В.О. (2023) Стан економіки та перспективи її відновлення у 2023 р.: аналітична доповідь (травень 2023). Київ: Центр Разумкова.

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ КОРПОРАЦІЇ AMAZON

д.е.н, проф. **Галинська Ю. В.**
студентка **Корчменко О. В.**,
Сумський державний університет, Україна

На сьогоднішній день міжнародне корпоративне управління швидко змінюється та набуває нові форми – компанії, які не дотримуються старих принципів управління, стають неконкурентоспроможними та витісняються із високоефективного ядра ринку. Сучасні можливості розвитку мають високий темп та стрімко змінюють умови ринку, тому компаніям необхідно вміти адаптуватися до таких умов такою компанією є Amazon. На даний момент компанія Amazon є однією з найбільших у світі серед компаній, що займаються продажем всіляких товарів і послуг через Інтернет. Корпорація Amazon стала величезною частиною глобальної економіки.